

УДК 331

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i58.110469>

ЗАЛЕЖНІСТЬ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ ДЕРЖАВИ ВІД РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Яковенко В.Г., к.е.н, доцент (УкрДУЗТ)

Розглянуто основні економічні та політичні питання, що впливають на розвиток соціально-трудових відносин. Виявлено взаємозв'язки між проблемами соціально-трудових відносин та дестабілізацією економічних процесів. Сформовано основні соціально-економічні компоненти, що впливають на стійкість економічного росту. Представлено фактори активізації інтелектуального потенціалу. Встановлено і доведено тісний зв'язок між трудовою діяльністю та соціальними відносинами, а також їх вплив на ефективність виробничих процесів, та розвиток економіки.

Доведено, що соціально-трудові відносини є не менш важливими ніж матеріальні засоби виробництва, та являють собою основу для досягнення конкурентоспроможності і ефективності роботи підприємств та економічного зростання.

Ключові слова: соціально-трудові відносини, економіка праці, мотивація праці, активізації соціального розвитку, трудові відносини, працездатні та безробіття, управління персоналом.

ЗАВИСИМОСТЬ СТОЙКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ГОСУДАРСТВА ОТ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ

Яковенко В.Г., к.э.н., доцент (УкрГУЖТ)

Рассмотрены основные экономические и политические вопросы, влияющие на развитие социально-трудовых отношений. Выявлены взаимосвязи между проблемами социально-трудовых отношений и дестабилизацией экономических процессов. Сформированы основные социально-экономические компоненты, влияющие на устойчивость экономического роста. Представлены факторы активизации интеллектуального потенциала. Установлено и доказано тесную взаимосвязь трудовой деятельности и социальных отношений, а также их влияние на эффективность производственных процессов, и развитие экономики.

Доказано, что социально-трудовые отношения являются не менее важными нежели материальные средства производства, и представляют собой основу для достижения конкурентоспособности, и эффективности работы предприятий, и экономического роста.

Ключевые слова: социально-трудовые отношения, экономика труда, мотивация труда, активизации социального развития, трудовые отношения, работоспособны и безработицы, управления персоналом.

DEPENDENCE ON SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH OF INDUSTRIAL RELATIONS

*Ykovenko V. G., candidate economic of sciences, associate professor
(University of railway transport)*

The main economic and political issues affecting the development of industrial relations. Revealed the relationship between the problems of industrial relations and the destabilization of economic processes. Formed main socio-economic components that affect the stability of economic growth. Presented factors enhance intellectual capacity. Established and proven close link employment and social relations and their impact on the efficiency of production processes, and economic development.

Article Labor Relations are no less important than the material means of production, and is a guarantee for achieving competitiveness, economic growth and efficiency. n drawing up business plans and plans for social development are determined by economic processes and phenomena which always have social consequences, without which it is impossible to carry out effective management. Besides the activities of labor groups in a market economy, the increase in economic potential of enterprises and their associations increases the possibility of simultaneously address interrelated problems of economic and social development.

Relevance of the topic due to the fact that the Labor Relations is a major component of public relations that are the basis for economic development and humanity.

Economic and social processes depend on each other. Therefore stabilization Ukrainian economic system depends largely on how quickly Ukraine will qualified, trained on a new qualitative level.

Keywords: *Labor Relations, Labor Economics, motivation, enhance social development, labor relations, workable and unemployment.*

Постановка проблеми. Створення стабільно функціонуючої економіки потребує суттєвої роботи з відтворення трудових ресурсів України та визнання їх стратегічними ресурсами держави. Економічні і соціальні процеси залежать один від одного. Саме тому стабілізація української економічної системи значною мірою залежить від того, наскільки швидко в Україні з'являться кваліфіковані фахівці, підготовлені на новому, якісному рівні.

При складанні бізнес-планів і планів соціального розвитку визначаються економічні процеси і явища, які завжди мають соціальні наслідки, без урахування яких неможливо здійснювати ефективне управління підприємством. Окрім того діяльність трудових колективів в умовах ринкової економіки, зростання темпів економічного потенціалу підприємств та

їх об'єднань збільшує можливості одночасного вирішення взаємопов'язаних завдань економічного і соціального розвитку.

Актуальність теми обумовлена тим, що соціально-трудові відносини є головною складовою системи суспільних відносин, котрі являються основою розвитку економіки та людства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення зарубіжної та вітчизняної спеціальної літератури, яка присвячена теорії управління персоналом, практичним аспектам розвитку трудових відносин, свідчить про безсумнівний інтерес вчених до даної проблеми.

Розробкою методологічних і науково-практичних питань управління соціально-трудовими відносинами та управління персоналом й нарощування інтелектуального потенціалу активно

займаються вітчизняні вчені-економісти А.М. Колот [1], О. В. Моліна [6], О.О. Грішнова [11], О.О. Герасименко [3], В. В. Онікієнко [2] та ін. Цікавими і корисними для подальшого застосування у вітчизняних дослідженнях людського розвитку та управління персоналом є праці закордонних економістів, таких як Т. Мальтус [5], Е. Тоффлера [12], Ч. Хенді [13], які розширюють існуючі уявлення про кінцеві цілі соціально-економічного розвитку, роль і місце людини у ньому.

Метою даної статті є проведення аналізу факторів, що впливають на розвиток економіки. Виявлення взаємозв'язків між проблемами соціально-трудових відносин та дестабілізацією економічних процесів. Формування основних соціально-економічних компонентів, що впливають на стійкість економічного росту.

Основний матеріал статті. Сьогодні ми спостерігаємо наслідки фінансово-економічної кризи до яких відноситься погіршення соціально-економічної ситуації, що характеризується падінням рівня реальних доходів та загальним зниженням рівня життя населення.

До проблем соціально-трудових відносин, що дестабілізують економічні процеси можна віднести наступні:

- зростання вимог до відкритості та прозорості національної економіки;
- погіршення демографічної ситуації в країні;
- зменшення чисельності економічно активного населення;
- уповільнення темпів економічного зростання;
- проблеми зайнятості та безперервні зміни на ринку праці;
- низька, роль держави у забезпеченні стійкого розвитку соціально-трудової сфери.

Зважаючи на це доречні слова провідного науковця А. Колота: «Використовуючи потенціал держави, необхідно задіяти економічні, правові, організаційні важелі розвитку державно-

приватного партнерства у соціальній сфері, нові організаційно-економічні механізми функціонування соціальних інститутів, які мають зупинити подальшу деградацію соціальної сфери, натомість надати їй стійкої динаміки розвитку»[1].

На соціально-трудові відносини в сучасній Україні впливає затяжна трансформаційна криза. Як наслідок, відбувається погіршення взаємовідносин між роботодавцем та найманим працівником. В Україні поширені різні моделі відносин між працівниками та роботодавцями. Та все ж таки їхньою загальною рисою є домінування сторони роботодавців. Незважаючи на те, що сторони мають юридичну рівність та фактично спостерігається нерівноправність трудових відносин[1]. До факторів, що спричиняють таку ситуацію слід віднести:

- дефіцит обсягів пропозиції робочих місць;
- погіршення демографічної структури населення, в тому числі економічно активного;
- малоефективна діяльність вітчизняних профспілок;
- невідповідна, потребам сучасності, роль держави у забезпеченні стійкого розвитку соціально-трудової сфери [10].

Дана ситуація відчутно послаблює мотивацію до ефективної праці, негативно відбивається на продуктивності та економічному зростанні, знижує рівень життя значної частини населення, для якої наймана праця є основним джерелом доходу [10].

Хоча вважається, що безробіття є важливим стимулятором активності працюючого населення, але ж і являється великим суспільним лихом. В країнах світу прикладають багато зусиль для подолання безробіття, але ще нікому не вдалося ліквідувати його повністю. За даними досліджень експертів Міжнародної організації праці відомо, що в середньому рівень безробіття найближчим часом досягне 10%.

Основною метою економічного розвитку більшості країн світу і їх регіонів є поліпшення якості життя населення.

Згідно даним Державної служби статистики (рис. 1) чисельність зайнятого населення України на кінець 2015 року склала 16,5 млн. чоловік, а безробітних

нараховується 1,638 млн. чоловік. Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці склав 9%, при цьому рівень безробіття серед молоді до 25 років зріс до 23%. Станом на 1 січня 2016 року на одне вільне робоче місце виявилось 19 безробітних претендентів [4].

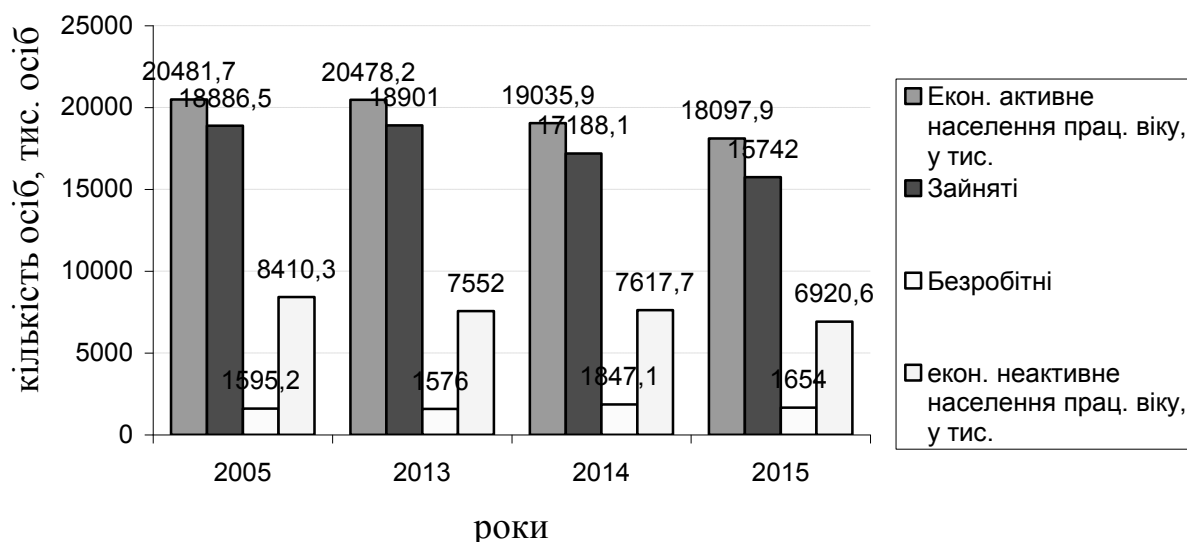


Рис. 1. Динаміка зайнятості та безробіття економічно активного населення України з 2005 по 2015 роки (складено автором за даними Держкомстату)

Безробіття - це негативний вплив і в економічному, і в соціальному розумінні, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем. А саме: скорочується купівельна спроможність населення, знижується рівень відшкодувань податків в бюджет країни, підприємство втрачає трудові ресурси. Наслідком таких подій є зростання ризику соціального напруження, погіршення кримінальної ситуації в регіонах, збільшення витрати на підтримку безробітних та вирішення проблем працевлаштування.

Англійський економіст Т.Мальтус [5] у своїй праці «Досвід про закон народонаселення» доводить, що людство на планеті розмножується в геометричній,

а виробництво засобів існування зростає в арифметичній прогресії. Тому, через деякий час, частка людей стає безробітними та немає засобів існування, тобто стає абсолютно надлишковою, що передбачає необхідність регулювання кількості безробітного населення.

Стосовно України, то чисельність наявного населення, за оцінкою Державної служби статистики, на 2016 рік становила 42800,5 тис. осіб (рис. 2). Упродовж 2015 року чисельність населення зменшилася на 168,8 тис. осіб (за рахунок природного скорочення на 183 тис. осіб). Кількість економічно активного населення віком від 15 до 70 років у середньому за 2015 рік ставить 18,1 млн. осіб, у тому числі 1,6 млн. безробітних громадян [4].

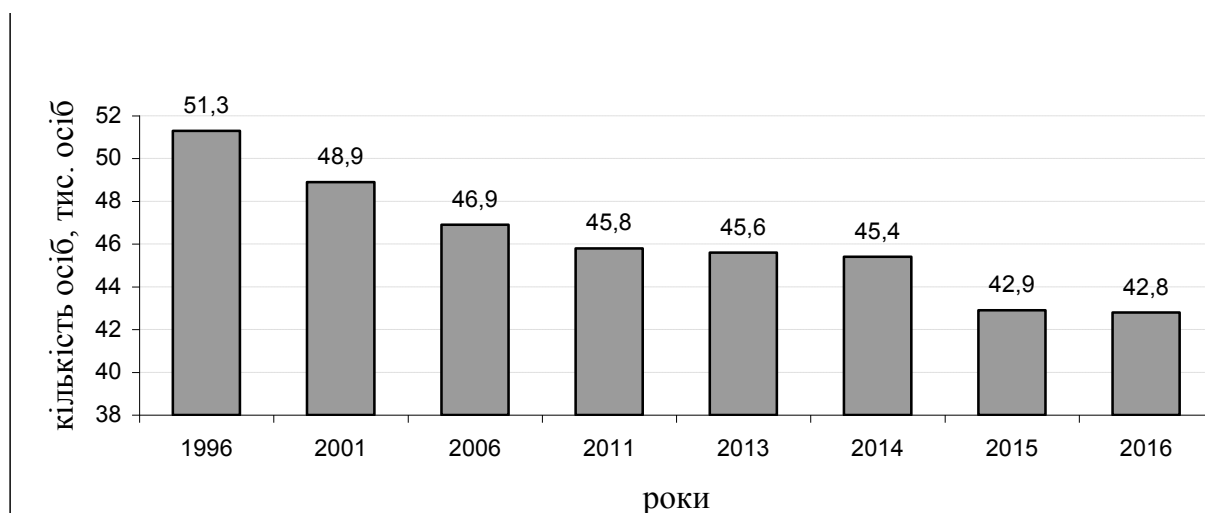


Рис. 2. Динаміка чисельності населення України з 1996 по 2016 роки (складено автором за даними Держкомстату)

Тож з огляду на вище наведену інформацію бачимо, що спостерігаються зміни в демографічній ситуації, причому в негативну сторону. Встановленим фактом є те, що на рівень та тривалість життя безпосередньо впливає рівень доходу людей, який в свою чергу залежить від соціально-економічних факторів.

Кожна окрема, економічно активна, людина працездатного віку зацікавлена в наявності робочих місць на виробництві та можливості достойного працевлаштування. Проте у створенні стабільних, працездатних трудових колективів, повинні бути зацікавлені роботодавці. Оскільки здатність виконувати роботу на високому професійному, кваліфікаційному рівні, освоювати нові види виробництва є запорукою конкурентостійкості підприємства.

Для досягнення успіхів в розвитку соціально-трудової сфери, необхідно розглядати значний спектр завдань, до яких відносяться:

- вирішення соціальних проблем територіальної громади[2];
- підвищення ефективності професійної підготовки;
- підвищення рівня зайнятості населення;

- вдосконалення систем організації праці,

- впровадження заходів направлених на досягнення соціальної безпеки[2].

Якість і продуктивність трудової діяльності багато в чому залежать не тільки від досконалості її організації, оснащеності, умов, але і від згуртованості колективу, від характеру взаємин у ньому, емоційної атмосфери. Крім того необхідно приділяти більше уваги нематеріальним системам мотивації трудової діяльності, адекватним, професійним взаємовідносинам роботодавця і найманого працівника. Регулювання та розвиток соціально-трудових відносин є беззаперечним резервом для стабілізації економічного росту.

Висновок і перспективи подальших досліджень. Всі вище викладені проблеми, спонукають до необхідності формування надійної системи соціального захисту, а саме:

- захист від безробіття;
- забезпечення допомоги для непрацездатних та найбідніших прошарків населення;
- поєднання страхової та державної систем соціального захисту,

- розвиток системи охорони здоров'я, освіти та інших галузей соціальної сфери;

- розвиток системи соціальної відповідальності кожного окремого підприємства.

Отже вважаємо, що основними задачами соціально-економічної сфери повинні бути наступні:

– підвищення рівня доходів населення;

- поліпшення здоров'я населення і підвищення рівня його освіти;

– створення умов, що сприяють зростанню самоповаги людей у результаті формування соціальної, політичної, економічної і інституційної систем, орієнтованих на пошану людської гідності;

– збільшення економічної свободи людей.

Подальшим напрямком дослідження є проведення аналізу, щодо ефективності управління соціальною відповідальністю підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колот А. М. Еволюція ролі держави та інструментарію її впливу на розвиток соціально-трудової сфери [Текст]: / А.М. Колот// Соціально-трудові відносини: теорія та практика. Збірник наукових праць. - № 1. – 2011. – С. 4-10.

2. Онікієнко В. В. Розвиток ринку праці України: тенденції та перспективи [Текст]: монографія / за ред. В. В. Онікієнко. – К. : Рада по вивченню продуктивних сил України.- 2007. – 286 с.

3. Герасименко О.О. Компоненти моделі регулювання соціально-трудових відносин на підприємстві [Текст] / О.О. Герасименко // Стратегія економічного розвитку України. – 2009. - №24-25. – С.198-203.

4. Статистичний щорічник України за 2015 [Текст]: / за редакцією І.М. Жук. – Київ .- 2016. – 216 с.

5. Блауг М. Теорія перепроизводства Мальтуса [Текст] / М.

Блауг // Экономическая мысль в ретроспективе Economic Theory in Retrospect. — М.: Дело, 1994.- 627 с.

6. Моліна О.В. Соціально-економічний розвиток регіонів Українського Причорномор'я: теорія, методологія, практика [Текст]: монографія / За ред. акад. НАН України Б.В. Буркинського.- Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2010. – 376 с.

7. Яковенко В.Г. Підходи до формування мотиваційного впливу в сучасних умовах [Текст] / В.Г. Яковенко, Н.В. Гриценко, Т.О. Тимофєєва / . - ScienceRise № 5/3(10). - 2015.- С. 5-12

8. Вітте Л. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС. – К.: Заповіт, 2006. – 44 с.

9. Гідденс Е. Майбутнє європейської соціальної моделі [Текст]: /Е. Гідденс. – К.: Заповіт, 2006. – 56 с.

10. Яковенко В.Г. Розвиток соціально-трудових відносин, як резерв досягнення стійкого економічного росту [Текст]: » / В.Г. Яковенко // Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритети розвитку національної економіки в контексті євроінтеграційних та глобальних викликів. - Харків: ХНУБА. - 2016. - С. 103-104

11. Грішнова О. А. Соціальні інновації у трудовій сфері: сутність, види, особливості реалізації в Україні [Електронний ресурс] / О. А. Грішнова, Г. Ю. Міщук // Демографія та соціальна економіка. - 2013. - № 2. - С. 167-178. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2013_2_18.

12. Toffler, Alvin. The Third Wave [Electronic resource] / Alvin Toffler.- 1980. – 120 с. - Режим доступу: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/4821>.

13. Хенди Ч. Слоны и блохи (будущее крупных корпораций и мелкого бизнеса) [Текст]: / Ч. Хенди. – Альпина , Москва. – 2004. - 204 с.